

Lula, per exemple

RAIMON OBIOLS

AVUI, 05/11/10

“Què passa amb els polítics?”, es demanava fa uns dies Josep Maria Espinàs en un article. A la majoria dels països democràtics, deia, “els líders sembla que estan perdent confiança, prestigi, seguretat, crèdit davant els seus governats”. “Jo no sóc capaç de dictaminar què els espatlla. Cada un deu haver comès algun error, però sembla que comparteixen la impossibilitat de consolidar-se”, conclouia Espinàs.

Que una mala situació econòmica castiga els governs és conegut; amb escasses excepcions, sempre ha estat així. Fins i tot s'han fet estudis quantitius del fenomen: estudiant les eleccions de desenes de països al llarg de 50 anys, la politòloga Belén Barreiro diu que, quan l'economia s'estanca, “el partit o la coalició que té el poder perd, de mitjana, cinc punts percentuals de vot”.

Però el fenomen que comenta Espinàs és inquietant perquè va més enllà del procés, diguem-ne “normal”, de desgast dels governants en temps de crisi. L'administració Obama s'enfronta a l'onada impressionant del Tea Party, Sarkozy té el país revoltat, Angela Merkel està en caiguda lliure en els sondejos. És rar trobar avui un governant que s'escapi d'aquesta situació.

Hi ha algunes excepcions. Per exemple Lula. El president brasiler deixa el càrrec, després de vuit anys, amb més d'un 80% de suport popular. Quan Lula fou elegit president del Brasil va dir que no podia equivocar-se i n'explicà les raons. No es podia permetre aquest luxe, va dir, perquè no

havia estat elegit “amb el suport dels grans canals de la televisió privada, ni gràcies al suport del sistema financer ni dels grans grups econòmics”. Els partits i coalicions que arriben al govern sense disposar d'aquests suports han de filar molt prim, com tenim ocasió de comprovar a casa nostra.

En vuit anys de presidència, d'errors, Lula n'ha fet pocs. Deixa el seu país millor, amb menys pobresa i amb més empenta: un extraordinari 90% de brasilers mostra en les enquestes la seva confiança en un futur millor. Que el Brasil era “el país del futur” ja ho deia Clemenceau a començaments del segle XX; però afegia, amb sarcasme, que “ho serà sempre”. Ara, al Brasil, aquest futur s'ha posat en marxa, i en bona mesura això és degut a Lula.

Lula ha tingut algunes errades sobretot a l'hora de parlar, però això és explicable. És un orador en exercici permanent. Aquesta obsessió per comunicar de Lula no és únicament deguda al seu passat de líder sindical. Reflecteix una voluntat deliberada de compensar, per la via directa, l'hostilitat que li dedicaven la majoria dels mitjans de comunicació. “Si m'hagués fet pagar els discursos, seria milionari”, ha dit en alguna ocasió. No ha tingut més remei que parlar contínuament, justament pel fet que no tenia a favor els mitjans de comunicació. Ha pronunciat milers de discursos públics, i gairebé mai s'ha subjectat a un paper escrit. Una pífia de tant en tant era inevitable. Algunes són recordades, per exemple quan va dir que la seva mare “havia nascut analfabeta”.

Però alguns dels seus comentaris més sonats, gens políticament correctes, jo no sé si foren o no involuntaris. En una reunió del G-20 a

Londres, el 2009, va dir que la crisi financera havia estat provocada “pel comportament irracional de la gent blanca d'ulls blaus”; i a Namíbia en va deixar anar una de signe contrari: va dir que el país “no semblava africà” perquè la capital era “una de les ciutats més netes i boniques del món”.

Jo he sentit a Lula queixar-se amargament, en termes irreproduïbles, de les brutals escameses que rebia de les televisions brasileres, sobretot en els mesos previs a les eleccions.

En aquest terreny de la manipulació política dels mitjans hi ha una pista per a explicar el fenomen de descrèdit de la política que apuntava Espinàs en el seu article. Els partits i coalicions que no disposen de suports financers i mediàtics són objecte de campanyes dels mitjans de la dreta que, d'altra banda, estimulen una creixent ofensiva, cada vegada més exacerbada, contra la política en general. Creuen que això els convé.

A Brussel·les jo no tinc accés als canals privats de la televisió espanyola, i em sap greu, perquè de tant en tant s'han de mirar. Em diuen que en algunes tertúlies estan parlant de llançar Belén Esteban a una carrera política. Afirment que és “especialment popular” a Catalunya. “Què tenen els polítics catalans que no tingui l'Esteban?”, s'exclamen... Tot això pot ser ridícul, però no és innocent en absolut. Desprestigia la política, fomenta el cinisme difús, fa desesperar de les solucions col·lectives, estimula la lluita competitiva de “tothom contra tothom” i, sobretot, fa créixer la por al futur. Als EUA “periodistes i empresaris comprovaren, ja fa dècades, que la por creava audiència i el terror la disparava”, deia fa poc un expert, David Altheide, en un diari de Barcelona. El fenomen s'ha expandit internacionalment i ara s'està accelerant, amb la crisi dels mitjans.

Aquesta és una altra pista per a tractar de trobar respostes a la interrogació d'Espinàs. Es genera una truculència creixent en els mitjans. “Quan encenc la tele, només veig calamitats, i això no ajuda a resoldre cap problema”, ha comentat Lula en alguna ocasió. Truculència i obscenitat: fa unes setmanes, en una gran cadena de televisió brasilera, el seu propietari, un senyor de 78 anys de rostre botoxat i cabells retenyits, començà a treure's bitllets de banc de les butxaques, tot llançant-los al públic, adult, que es barallava com la quitxalla que caça confits en un bateig.

Lula da Silva s'ha esforçat, per contra, a elevar el nivell de consciència política de la societat. El seu titànic esforç comunicador s'explica sobretot pel fet que al Brasil la manipulació mediàtica és brutal.

El president brasiler va demostrar, fa vuit anys, contra tots els pronòstics i les enquestes, que es podia vèncer la manipulació mediàtica dels poderosos.